

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

1/2014

ročník/volume 24

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 6

Typ článku/Type of article: informatívny článok/informative article

Strany/Pages: 57 – 64

Dátum vydania/Publication date: 15. január 2014/January 15, 2014

POTREBUJE EŠTE SLOVENSKO PO SČÍTANÍ 2011 ĎALŠÍ CENZUS? Postrehy z medzinárodnej vedeckej konferencie Štatistického úradu SR

AFTER THE 2011 CENSUS DOES SLOVAKIA STILL NEED ANOTHER ONE? Remarks from international scientific conference of Statistical Office of the SR

Na Slovensku sa éra sčítaní obyvateľov, domov a bytov rozhodne nekončí. Bez dát zo sčítania si nevedia predstaviť svoju budúcnosť nielen štatistici a demografi, ale ani sociológovia, bankári, predstavitelia výskumnej a pedagogickej praxe, predstavitelia štátnej správy, samosprávy i súkromnej sféry a mnohí ďalší. Približne stovka ich zástupcov, ktorá sa v závere minulého roka stretla na medzinárodnej vedeckej konferencii v Bratislave, dala Štatistickému úradu SR jednoznačnú odpoveď na provokatívne položenú otázku, či Slovensko po sčítaní 2011 potrebuje ešte ďalší cenzus. Všetci diskutujúci vo svojich prezentáciách a vystúpeniach zhodne označili sčítanie obyvateľov, domov a bytov za nenahraditeľný zdroj údajov potrebných pre svoj život a prácu.

Podnetom na usporiadanie medzinárodnej vedeckej konferencie sa stala masívna antikampaň sprevádzajúca sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011, ktorá podľa predsedníčky Štatistického úradu SR Ľudmily Benkovičovej spôsobila, že získať údaje zo sčítania v roku 2011 bolo najnáročnejšie v doterajšej histórii cenzov. Do najväčšej antikampane odporcov sčítania sa, žiaľ, zapojili aj niektorí verejní činitelia. Preto podľa Ľudmily Benkovičovej budúce sčítanie potrebuje skutočnú a nie iba slovne deklarovanú podporu štátu.

Aj podpredsedníčka Národnej rady SR Renáta Zmajkovičová, ktorá nad podujatím Štatistického úradu SR prevzala záštitu, zdôraznila, že sčítanie sa netýka iba štatistického úradu, ale celej spoločnosti. Od presnosti dát zo sčítania sa odvíja nastavovanie politik v rôznych oblastiach a na rôznych úrovniach, od obcí až po vládu a parlament. Štatistické dáta považuje podpredsedníčka Národnej rady SR za dôležitý podporný a argumentačný nástroj. Aj preto podľa jej slov Slovensko ďalší cenzus v roku 2021 potrebuje.

Verejnú diskusiu o budúcnosti cenzov na Slovensku otvoril Štatistický úrad SR v čase, keď sa do finálnej fázy dostáva projekt Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011. Slovenská republika musí podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady Európskych spoločenstiev zaslať Eurostatu do konca marca 2014 kompletne údaje zo sčítania 2011. Na medzinárodnej úrovni sa zároveň rozbieha príprava celosvetových cenzov, ktoré sa uskutočnia okolo roku 2020. Vzhľadom na to, že aj nasledujúce sčítanie podobne ako sčítanie v roku 2011 bude pravdepodobne medzinárodne koordinované, Štatistický úrad SR potrebuje čo najskôr poznať odpovede na zásadné otázky súvisiace s prípravou a realizáciou cenzu v roku 2021.

Účastníci konferencie vyzvali Štatistický úrad SR a subjekty participujúce na sčítaní, aby sa už v roku 2014 začali intenzívne zaoberať budúcim cenzom. Verejná diskusia by mala trvať do roku 2017 a následne by sa rozhodlo o definitívnej podobe cenzu v roku 2021. S najväčšou pravdepodobnosťou už nepôjde o tradičné sčítanie, ale o kombinované sčítanie, t. j. o sčítanie založené na viacerých zdrojoch údajov. Generálna riaditeľka sekcie sociálnych štatistík a demografie Štatistického úradu SR Ľudmila Ivančíková však v tejto súvislosti upozornila, že o využití registrov (existujúcich i nových) pri sčítaní v roku 2021 sa dá uvažovať len za predpokladu, že

sa ich podarí navzájom prepojiť. Nevyhnutné je tiež získať spoločenský konsenzus v otázke využitia registrov na štatistické účely (na účely sčítania). Sú to podľa jej slov kľúčové požiadavky a bez ich splnenia nebude na Slovensku sčítanie prostredníctvom registrov reálne.

Viacerí účastníci konferencie vyzvali na dlhodobú koncepčnú a zmysluplnú prípravu obyvateľstva na cenzus v roku 2021. Ak chceme získať pravdivý obraz o stave spoločnosti, je nevyhnutné oveľa skôr ako v roku 2021 začať ľuďom vysvetľovať citlivé otázky týkajúce sa napríklad ochrany údajov získaných zo sčítania. Presvedčanie verejnosti o dôležitosti a význame sčítania ako zdroja unikátnych údajov pre mnohé oblasti spoločenského života je potrebné postaviť na prezentáciách možností využitia tohto zdroja v praxi na rôznych územných úrovniach.

Ak spoločnosť dáta zo sčítania potrebuje a stále pribúdajúce požiadavky na poskytnutie dát zo sčítania v roku 2011 to potvrdzujú, Štatistický úrad SR nesmie byť pri príprave a realizácii sčítania v pozícii osamelého bežca. Príprava obyvateľstva na cenzus v roku 2021 sa musí stať celonárodným programom. Vzhľadom na to, že úloha štatistikov ako tvorcov a koordinátorov tohto programu je nezastupiteľná, úspešná realizácia programu sa nezaobíde bez silnej a stabilnej odbornej základne sčítania v samotnom Štatistickom úrade SR.

ZUZANA ŠTUKOVSKÁ
poverená výkonná redaktorka
časopisu Slovenská štatistika a demografia

Časopis Slovenská štatistika a demografia ponúka zástupcom odbornej verejnosti priestor na výmenu názorov, skúseností a poznatkov na tému budúcnosť sčítania na Slovensku. Príspevky do diskusie zasielajte na e-mailovú adresu redakcie SSaD@statistics.sk. K medzinárodnej vedeckej konferencii Potrebuje ešte Slovensko po sčítaní 2011 ďalší cenzus? sa vrátíme v jednom z tohtoročných monotematických čísel časopisu Slovenská štatistika a demografia.

1. Medzinárodná vedecká konferencia Štatistického úradu SR *Potrebuje ešte Slovensko po sčítaní 2011 ďalší cenzus?* sa uskutočnila v bratislavskom hoteli Holiday Inn za účasti najvyšších predstaviteľov Štatistického úradu SR: sprava predsedníčka Štatistického úradu SR Ľudmila Benkovičová, podpredseda úradu Juraj Horkay a vedúca služobného úradu Lýdia Sliacka.
2. Záujem o konferenciu prejavili aj štatistici z Česka, Poľska, Maďarska a euroregiónu CENTROPE so sídlom v rakúskom Schwechate. Na snímke Marcell Kovács z Maďarského štatistického úradu.
3. Doplnkovým programom konferencie bola posterová prezentácia sčítania a prezentácia produktov Štatistického úradu SR, v rámci ktorej sme propagovali aj časopis *Slovenská štatistika a demografia*.
4. Fotografia na pamiatku: zľava gestorka druhej sekcie konferencie Ľudmila Ivančíková, generálna riaditeľka sekcie sociálnych štatistík a demografie, Juraj Horkay, podpredseda Štatistického úradu SR, Ľudmila Benkovičová, predsedníčka Štatistického úradu SR, a gestori prvej a druhej sekcie konferencie: Zuzana Podmanická, riaditeľka odboru štatistiky obyvateľstva Štatistického úradu SR, Boris Vaňo, vedúci Výskumného a demografického centra, a profesor Jozef Mládek z Juhoceskej univerzity v Českých Budějoviciach.

1. Vľavo gestor prvej sekcie konferencie profesor Jozef Mládek z Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach a Pavol Škápik zo Štatistického úradu SR pri príprave prezentácie.
2. Diskutovalo sa aj počas prestávok konferencie; vľavo sociológ Miroslav Tížik v rozhovore s Michaelou Potančokovou z Viedenského demografického inštitútu, vpravo profesor Ladislav Kabát z Vysokkej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave a Lýdia Sliacka zo Štatistického úradu SR.
3. Každý blok príspevkov sprevádzala diskusia. Zapojil sa do nej aj docent Karol Pastor z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave.
4. Pohľad do rokovacej sály na účastníkov konferencie Štatistického úradu SR Potrebuje ešte Slovensko po sčítaní 2011 ďalší census?

ZÁVERY A ODPORÚČANIA

z medzinárodnej vedeckej konferencie Štatistického úradu SR s názvom **Potrebuje ešte Slovensko po sčítaní 2011 ďalší cenzus?**

Štatistický úrad SR usporiadal v dňoch 20. – 21. novembra 2013 v Bratislave medzinárodnú vedeckú konferenciu zameranú na prezentáciu výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 a budúcnosť cenzov na Slovensku.

Na podujatí sa zúčastnilo približne 100 odborníkov z rôznych vedných odborov, predovšetkým z inštitúcií štatistickej, výskumnej a pedagogickej praxe, z orgánov verejnej správy a súkromnej sféry.

Účastníci konferencie z oblasti demografie, geografie, sociológie, ekonómie, histórie a štatistiky vo svojich vystúpeniach a prezentáciách poukázali na význam štatistiky ako dátovej základne modernej spoločnosti. Poslaním štatistiky je skúmať pomocou dát hospodárske, sociálne a iné javy v štáte, určovať ich príčiny a predpokladať ich dôsledky. V rámci demografickej štatistiky má osobitné postavenie sčítanie obyvateľov, domov a bytov. Jeho výsledky predstavujú nenahraditeľný zdroj údajov a informácií pre mnohé oblasti spoločenského života. S dátami zo sčítania pracujú tiež plánovacie a projekčné inštitúcie, ako aj orgány decíznej sféry. V pedagogickom procese sa údaje z cenzov využívajú pri výchove odborníkov a najmä pri spracúvaní tém záverečných prác. **Účastníci potvrdili, že o dôležitosti a význame populačných, domových a bytových cenzov nemožno pochybovať.**

Konferencia ocenila výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011 a mimoriadne úsilie, ktoré Štatistický úrad SR vynaložil na ich získanie. Zástupcovia odbornej verejnosti prítomní na podujatí vyjadrili záujem **pokračovať v diskusii o obsahu, forme a spôsoboch získavania údajov**, teda aj o možných spôsoboch prípravy a organizácie takej významnej vedeckej štatistickej udalosti, akou je na Slovensku každých desať rokov sčítanie obyvateľov, domov a bytov.

Základným východiskom prípravy cenzu v roku 2021 je **prístupovať k sčítaniu ako k zisťovaniu založenému na kombinácii viacerých zdrojov dát**. Z hľadiska budúcnosti sa tradičné sčítanie na Slovensku ukazuje ako nepostačujúce, a to z viacerých dôvodov (vysoké finančné náklady, ochrana osobných údajov, zaťaženie respondentov...). Ako nový prístup, s ktorým je potrebné v prípravnej fáze ďalšieho cenzu pracovať, sa javí využitie údajov z registrov a výberových zisťovaní.

K hlavným záverom konferencie s názvom Potrebuje ešte Slovensko po sčítaní 2011 ďalší cenzus? patrí odporúčanie pre Štatistický úrad SR a inštitúcie participujúce na sčítaní, aby už v roku 2014 začali s intenzívnou prípravou ďalšieho sčítania. Ako efektívne sa javí rozdeliť prípravu sčítania 2021 do troch fáz:

I. FÁZA

1. **Na prípravu sčítania v roku 2021 vytvoriť expertnú skupinu.** Za jej členov prizvať odborníkov na demografiu, štatistiku a informačné technológie, neskôr aj zástupcov spolupracujúcich subjektov (vybraných ústredných orgánov

štátnej správy a zástupcov samosprávnych organizácií). Jednou z úloh expertnej skupiny by bolo štúdium dostupných metód realizácie sčítania s využitím celoštátnych registrov obyvateľstva v zahraničí, vyhľadávanie a navrhovanie postupov, ktoré by sa dali prevziať a aplikovať na Slovensku pri príprave sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

2. **Spracovať návrh na budúce sčítanie na základe analýzy kombinácie zdrojov, pričom v maximálnej miere využiť údaje z registrov.**

II. FÁZA

1. **V roku 2017 definitívne rozhodnúť o forme sčítania 2021 a jeho legislatívnom krytí.** V legislatívnom procese zohľadniť skúsenosti z prípravy a realizácie sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 pri akceptácii spoločenských zmien.
2. Pri príprave a realizácii sčítania 2021 zabezpečiť **súčinnosť Štatistického úradu SR s ústrednými orgánmi štátnej správy a ďalšími subjektmi**, osobitne so správcami registrov. Účastníci konferencie podporili návrh, aby oficiálne dokumenty **presne vymedzovali povinnosti a zodpovednosť** Štatistického úradu SR a osobitne každého orgánu verejnej správy, ako aj ďalších **subjektov, ktoré budú participovať na príprave a realizácii cenzu v roku 2021.**
3. Na národnej a európskej úrovni **sústrediť prípravu sčítania na formulovanie požiadaviek a ich metodiku.**
4. V roku 2019 **usporiadať na národnej úrovni intenzívnu verejnú diskusiu o nových požiadavkách**, ktoré by sčítanie 2021 malo zohľadniť. Pri príprave indikátorov **v maximálnej možnej miere akceptovať očakávania odbornej verejnosti.**
5. Systematickú pozornosť venovať príprave obyvateľstva na sčítanie v roku 2021. Zamerať sa predovšetkým na zrozumiteľné vysvetľovanie **významu sčítania pre jednotlivca a spoločnosť, na ochranu dát a možnosti ich využitia v praxi.** Zástupcovia odbornej verejnosti prítomní na konferencii konštatovali, že realizácia uvedeného cieľa sa nezaobíde bez podpory z verejných zdrojov.
6. V prípade zapojenia obcí do realizácie cenzu v roku 2021 **začať** v roku 2019 (po voľbách do orgánov samosprávy obcí v roku 2018) **intenzívnu komunikáciu s územnou samosprávou** zameranú na vysvetľovanie významu sčítania a najmä na konkrétne možnosti využitia unikátnych údajov z cenzu na najnižšej, obecnej a mestskej úrovni.

III. FÁZA

1. **Rozhodnúť o vhodnom termíne rozhodujúceho okamihu sčítania**, zohľadniť skúsenosti a poznatky z cenzu 2011.
2. **Vybrať rozhodujúcich dodávateľov.**
3. **Finalizovať návrh obsahu a realizácie informačnej kampane.**
4. **Zabezpečiť úlohy spojené s organizáciou** (s prípravou a realizáciou) **cenzu.**

Upozornenie: Pri uverejnení dokumentu alebo jeho časti prosíme uviesť zdroj informácií Štatistický úrad Slovenskej republiky.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

of the international scientific conference of the Statistical Office of the SR entitled “After the 2011 Census does Slovakia still need another one?”

On 20-21 November 2013, the Statistical Office of the SR organized in Bratislava an international scientific conference aimed at the presentation of the 2011 Population and Housing Census results and the future of censuses in Slovakia.

The conference was attended by approximately 100 experts from various scientific fields, mostly from statistical, research and pedagogical institutes, public administration bodies and from the private sphere.

The participants from the spheres of demography, geography, sociology, economics, history and statistics pointed out in their speeches and presentations the importance of statistics as a database of the modern society. The purpose of statistics is to explore by means of data the economic, social and other phenomena in the country, determine their reasons and envisage their consequences. The population and housing census has a special place within demographic statistics. Census results represent an irreplaceable data source for different areas of social life. Census data is also used by planning and projecting institutions and by decision-making bodies as well. In the pedagogical process, census data are used in educating professionals and mostly for processing the graduation thesis topics. **The participants confirmed the importance and necessity of the population and housing census.**

The conference appreciated the results of the 2011 Population and Housing Census and the extraordinary effort the Statistical Office had to make for their achievement. The professional public expressed their interest to **continue discussing the content, the form and the ways of data collection** as well as the possible preparation methods and organization of such a significant statistical event as the census organized every 10 years is.

The basic principle for the preparation of the 2021 Census is to **consider it as a survey based on the combination of multiple data sources.** From the perspective of the future, the traditional census in Slovakia proves to be unsatisfactory from various reasons (high costs, protection of personal data, respondent burden...). The new approach should be based on the use of data from registers and sample surveys.

As main conclusions of the conference “After the 2011 Census does Slovakia still need another one?”, the participants recommended the Statistical Office of the SR and other institutions participating in the census, to start an intensive preparation for the next census already in 2014. For the sake of effectiveness, 2021 census preparation should be divided into three phases:

I. PHASE

1. **Create an expert group for the preparation of the 2021 Census.** It should be composed of experts from the spheres of demography, statistics and information technology, later also of other cooperating entities (selected central bodies of state administration and representatives of municipal

organizations). One of the main tasks of the expert group should be studying the available methods of conducting a census with the use of national population registers abroad, finding and suggesting procedures to be taken over and applied during the preparation of the 2021 Population and Housing Census in Slovakia.

2. **Process a proposal for the future census based on the analysis of the combination of sources with the fullest possible use of data from registers.**

II. PHASE

1. **In 2017, definitely decide on the form of the 2021 Census and its legal framework.** The legislation process should take into account the experiences gained during the preparation and conducting of the 2011 Population and Housing Census with the acceptance of social changes.
2. During the preparation and conducting of the 2021 Census, assure the **interaction of the Statistical Office of the SR with central bodies of state administration**, individually with registry administrators. The participants supported the proposal that official documents should **explicitly define the obligations and the responsibility** of the Statistical Office of the SR and individually of each public authority and **other entities participating in the preparation and conducting of the 2021 Census.**
3. At national and EU level, **focus the census preparation on the expression of requests and their methodology.**
4. In 2019, **organize an intensive public discussion at national level on the new requirements** to be taken into during the 2021 Census. During the preparation of indicators **accept to a maximum possible extent the expectations of the professional public.**
5. Paying systematic attention to the preparation of the population to the 2021 Census. Focus mostly to the clear explanation of the **importance of the census for the individual and for the society as well, to data protection and the possibilities of their use in practice.** The professional public representatives present at the conference stated that public support is needed for the achievement of this objective.
6. In case the municipalities are involved in the preparation and conducting of the 2021 Census, in 2019 (after the 2018 elections to the municipality of self-government bodies) **begin an intensive communication with local self-government** aimed at explaining the importance of the census and mostly at the potential specific uses of unique census data at the lowest, municipal and urban level.

III. PHASE

1. **Determine the appropriate deadline of the Point in Time Relevant** to the Census while account must be taken of the experiences and knowledge of the 2011 Census.
2. **Choose the decisive suppliers.**
3. **Finalise the content design and conducting of the information campaign.**
4. **Fulfil organizational tasks** (preparation and conducting) **related to the census.**

Notice: When publishing the whole document or its part it is required to state the source of information – the Statistical Office of the Slovak Republic.